

חודש אלול

מספר דגשים ללימוד על חודש אלול בגיל הרך, כפי שלמדתי מרבתי

מסרים מרכזיים בחודש אלול

- כל אחד מגיע עם ה"אלול" שלו. אם אנו מתרגשים מ"אלול" המסר עובר לילדים. בכל סוגיה וכל לימוד, השלב הראשון הוא למלא את עצמך ורק אחר כך לבדוק מה המסר שרוצים להעביר לילד וכיצד להעביר את המסר.
- התשובה צריכה להיות ברמה של הילדים. קודם כל להוסיף בלימוד תורה ובמעשים טובים וכך גם הספורים שאנו מביאים. לפני שנביא ספורים על גלגולי שלג וחזרה בתשובה על חטאים נוראיים, נביא ספורי התחזקות בלימוד ובמעשים טובים.
- "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה" – מה זה צדקה, האם רק כסף? עלינו לקשר זאת לעולמם של ילדים. עשיית חסד זו צדקה.
- על ידי בניית אמון וחיזוק חיובי אנו משיגים יותר מעל ידי הפחדות ולכן נרבה בכך. מאידך ודאי שיש גם את יראת השמיים הפשוטה הקודמת לאהבה ונשלב גם אותה בלימוד / בסיפורים.
- הילד בטבעו טוב וישר – זהירות מלהכניס לו רעיונות לראש ע"י סיפורים על חטאים ושובבות. אם מביאים לא להתלהב מהצגת החטא. בסוף הילד עלול להשאיר עם הזכרון של החטא יותר מאשר החזרה בתשובה (לדוגמא בסיפור יוסי והגברת הזקנה, המסר המרכזי שעלול להשאיר אצל הילד, כמה זה היה מצחיק איך שהציקו לזקנה). במידה ומספרים סיפור כזה צריך לקצר בשלילה ולספר אותו בלי התלהבות ואילו בחיובי להתלהב.

דוגמאות לסיפורים מומלצים (בשאלות והתשובות בהמשך מובאים הסיפורים בקצרה. יש לי צילומים של רוב הסיפורים וניתן לצלם ממני)

1. מתן תורה והציפייה לקבלת התורה. חטא העגל והחזרה בתשובה של ישראל שהתקבלה לאחר 40 יום האחרונים (חודש אלול ועשרת ימי תשובה).
2. האב ששבר את התנור - מסירות הנפש של הורי הרידב"ז למען לימוד התורה שלו.
3. לימוד התורה בחודש אלול במאה שערים בירושלים.
4. ר' לוי יצחק מברדיטשוב – לימוד תורתו, אהבתו לעם ישראל, ותגובתו לסנדלר המכריז למי יש משהו לתקן.
5. אברהם יצחק הקטן (הרב קוק – יום פטירתו ג' באלול) מבקש ללמוד בספרים הגדולים ותשובת המלמד שלו.
6. החפץ חיים (יום פטירתו כ"ד באלול), העזרה לשואב המים, כתיבת הספרים ומכירתם בעצמו, אהבתו לעם ישראל ויחסו לחודש אלול (ב'שבת מברכין').
7. רבי ברוך פרנקל תאומים נעלם בעליית הגג – אהבת תורה.
8. רבי עקיבא איגר ששפך את היין כדי שהאורח לא יתבייש. ענקיותו בתורה עד כדי כתיבת עמוד של הרשב"א בעל פה. (תורה ומעשים טובים)
9. ר' יוסף זונדל מסלנט, המתלבש כמו איש פשוט, מזהיר את העגלון 'רואים אותך, רואים'.
10. חזרה בתשובה - דרשת החיד"א בתורכיה, לאחר שהעיר את מארחו ששכח שם את הטבק.
11. 'כבוד הבריות' – שלבי התשובה בסיפור על ר' שמעון והאיש המכוער (כה עשו חכמינו חלק א').
12. התקיעות שחדרו ללבבות – הרב קוק ודאגתו לכל יהודי.

שאלות מדפי קשר של שנים קודמות

אהבת תורה וחודש אלול:

- התורה מתנה עתיקה שקבלנו מהקב"ה והיא גם מתוקה (אפילו טעמנו...)
- היכן כתוב מה ה' אמר לנו לעשות? [בתורה]
- מי הסביר למשה רבינו את הפסוקים של התורה? [ה' בעצמו והוא העביר מדור לדור עד שכיום הרב וההורים מלמדים את הפירושים שנמסרו בתורה שבעל פה]
- כמה פעמים עלה משה להר סיני? [3 פעמים]
- כמה זמן היה שם בכל פעם? [40 יום ולילה]
- מה הוא עשה כשירד מההר בפעם הראשונה? [שבר את הלוחות בגלל חטא העגל]
- האם בני ישראל הבינו שחטאו והצטערו? [ודאי, משה שרף את העגל, לקח את האוהל שלו אל מחוץ למחנה, וישראל הצטערו מאוד וחזרו בתשובה]
- בר"ח אלול משה עלה להר כדי לקבל מחדש את _____ [הלוחות]. מה קרה באותו זמן במחנה? [תקיעת שופר החרידה את כולם, צמו בימים, כל אחד חשב במה הוא יכול לעזור כדי שתפילת משה תתקבל, השתדלו להיטיב זה לזה, נמנעו ממריבות, חיפשו למי צריך לעזור, ילדים התאמצו להקשיב להוריהם, הוסיפו בלימוד, התחננו שבאמת ה' יסלח להם ויזכו לקבל את דברי התורה הקדושה ויקבלו שוב את הלוחות.
- (מבוסס על ה"חיי אדם" הלכות ראש השנה כלל קלח סעיף א').
- מתי ה' סלח סליחה גמורה? [יום כיפור]
- לכן ימים אלו הם ימי [רצון וסליחה שבהם ה' מחכה שנחזור בתשובה].
- במה אנו יכולים לחזור בתשובה? [בתפילה, בלימוד תורה, בהתנהגות לחברים ולהורים, להמנע ממריבות, בעזרה בבית (אנחנו כבר גדולים ויכולים לעזור בטאטוא וכו'), לשמח את ההורים שלנו וכו']
- מי שמח וטורח הרבה כדי שהילדים שלו יוכלו לבא לבית הספר וללמוד תורה? [ההורים שלנו].
- מה עשה אביו של ר' יעקב דוד (הרידב"ז) כדי שבנו יוכל להמשיך ללמוד אצל המלמד שלו? [פירק את הלבנים של התנור כדי למוכרם ובנו יוכל להמשיך ללמוד. כל המשפחה קפאה בקור של רוסיה, כדי שהוא יוכל להמשיך ללמוד (הדגשנו כמה ההורים שלנו שמחים ורוצים שגלמד תורה)]
- מה היה נהוג בירושלים העתיקה, (במאה שערים) בחודש אלול כבר בסביבות 12:00 בצהריים? [סוגרים חנויות והולכים ללמוד תורה, מוותרים זה לזה בחודש אלול].
- ממתי הם היו מתאמצים להרבות בלימוד תורה? [כבר מט"ו באב, היום בו הפסיקו לבהיא עצים למערכה, שהשמש פוחתת ממנו והלאה ועל כן הלילה מתארך וצריך להוסיף בלימוד (הגמרא אומרת "ודלא מוסיף – יסיף)]
- כיצד הקפיד ר' לוי יצחק על למוד תורה לאחר יום כיפור? [לא הלך לאכול אלא ישב ללמוד מסכת סוכה].
- מדוע בכה ר' לוי יצחק כששמע את הסנדלר מכריז: למי יש משהו לתקן? [כמה הרבה יש לי לתקן]
- מה מזכיר לנו השופר? [לחזור בתשובה]
- האם גם אנו צריכים לחזור בתשובה? האם יש לנו משהו לתקן? [ודאי, אפילו ר' לוי יצחק בכה שיש לו הרבה מה לתקן]
- שיר (במנגינת מן המיצר):
בחודש אלול תוקעים בשופר ראש השנה מגיע ובא (פעמיים),
כל היהודים נשוב בתשובה ונתפלל עם הרבה כוונה,
כל היהודים נשוב בתשובה ונלמד יפה תורה,
כל היהודים נשוב בתשובה אם לא שמענו בקול אמא נבקש סליחה,
כל היהודים נשוב בתשובה אם חבר מבקש כדור ניתן לו בשמחה
ותהיה בין החברים הרבה אהבה.
- מה קרה כאשר ר' ברוך פרנקל תאומים קיבל את הספר ה"נודע ביהודה"? [מרוב אהבתו לתורה ורצונו לראות את חידושי התורה עלה לעליית הגג כדי שלא יפריעו לו, ולא שם לב שעבר זמן רב וכבר דאגו לו].
- היכן הוא התחבא "רק כמה דקות"? [בעליית הגג].
- היכן הוא כתב את הערותיו? [על הספר עצמו. לאחר מכן כשהדפיסו שוב את הספר הדפיסו גם את הערותיו. אם יש לכם נגישות לספר "הנודע ביהודה" – הראו נא לילדכם את ההערות של רבי ברוך פרנקל תאומים שהודפסו בספר].

- מי היו האורחים של רבי עקיבא איגר בליל הסדר? [אורחים רבים, עניים ורעבים]
- מדוע שפך ר' עקיבא איגר את כוס היין על המפה הלבנה? מה הוא אמר כשהיין נשפך? [מכיון שלאורח נשפך הכוס שלו, שפך גם הרב את הכוס של עצמו ואמר שכנראה השולחן עקום, וכך האורח הפסיק להתבייש].
- מה היה לוקח עימו ר' עקיבא איגר כאשר היה יוצא לדרך? [ספרים שיוכל ללמוד בהם כשיגיע לאכסניה]
- מי התארח אצל איש כפרי פשוט? [ר' עקיבא איגר]
- מה היה חסר לו בפעם הזו? [העגלה השנייה שבה היו הספרים התעכבה]
- מה ביקש הרב ומה הביא לו המארח? [ספרים. ספר הרשב"א קצת קרוע].
- מה היה חסר בספר הרשב"א שמצא המארח? [העמוד הראשון]
- כיצד הכיר הרב טובה למארח שלו? [העתיק מזכרונו את העמוד הראשון].
- ממה התפעלו כל האנשים שבאו לראות את ר' עקיבא איגר ולבסוף גילו שכבר נסע מוקדם בבוקר? [שהעמוד שכתב מזכרונו – היה מדויק]
- מי רואה תמיד את כל מעשינו? (ספור על ר' יוסף זונדל מסלנט שצעק לעגלון: רואים, רואים!)
- כיצד עזר ישראל מאיר הקטן לשואב המים? [הוא היה קם והולך לשפוך את המים שחבריו מילאו. הם רצו לעשות צחוק משואב המים ולהתבונן כיצד הוא מתאמץ לשבור את הקרח מהדלי]
- ישראל מאיר הקטן הפך לרב חשוב וכינו אותו על שם הספר שכתב על זהירות מלשון הרע. כיצד קראו לספר? [החפץ חיים]
- מה קרה כאשר היה שומע החפץ חיים את המילה אלול מהחזן, בשעת "שבת מברכין" שלפני אלול? [ר' אברהם שפירא היה מספר כי החפץ חיים היה רועד כולו כאשר שמע את המילה 'אלול'].
- מה עשה רבי חיים יוסף (המכונה החיד"א) בצרפת? [אסף כספים עבור עניי ארץ ישראל. על מה הוא הצטער כל כך? [הצטער שהעיר את המארחים שלו כשחזר, לאחר הארוחה, לקחת את הטבק] מה קיבל על עצמו? [שמהיום לא יריח יותר טבק].
- "מעשה בשתי ידיים" יד ימין הרביצה ליד שמאל ושמאל לימין וכו'. מה למדנו מסיפור זה? [כשאנו מכים חבר זה כאילו שאנו מכים את עצמנו. זה כואב לנו].
- מה צריך לעשות לאחר שהבנתי שעשיתי חטא? [חרטה, בקשת סליחה, וקבלה לעתיד. סיפרנו את הסיפור על "ר' שמעון בן אלעזר והאיש המכוער" (מופיע בגמרא תענית כ' ע"א ומובא ב'כה עשו חכמינו' חלק א' בסיפור 'כבוד הבריות'].

ראש השנה:

- שיננו בכיתה: מצוות עשה מן התורה ל _____ שנאמר "יום תרועה יהיה לכם".
- למדנו עם המורה איילת על התפילות וה"תשליך".
- בכינוס שהתקיים לכיתות א-ג לקראת החג שמענו על:
- למה דומים השברים ולמה התרועה? [אנחות ובכי. סיפרנו על ילדה שציערה את אמא וחזרה בתשובה ובכתה בדיוק כמו קולות השופר]
- היכן החביא סבא של הרב דני את השופר בזמן השואה?
- איזה סימנים עושים בליל ראש השנה?
- לקראת החג, אנו משתדלים להיטיב ולשמח. הכנו איגרות ברכה ותודה לצוות המורים המלמדים בכיתתנו, להנהלה ולמינהלה המסייעים ומשקיעים בנו. חילקנו כבר את רובם ושימחנו אותם.
- "התקיעות שחדרו ללבבות" על אהבתו של הרב קוק זצ"ל לכל יהודי ודאגתו גם לחוטאים.
- רבקה אליצור: יוסי והגברת הזקנה. הרב יעקב לבנון העיר שהילד עלול להנות מהרעיון של ההצקה ועל כן כשספרנו את הספור דלגנו מעט ורק ספרנו שלפעמים הילדים היו מציקים, בלי להאריך במעשה השלילי שלהם.
- כוונות השופר. ספרנו על רב שחיפש בעל תוקע. מה היו הכוונות של האנשים שבאו להציע את עצמם? [המלכת ה' כמלך עלינו, שופר של משיח, עקידת יצחק, שופר של הר סיני ועוד] במי בחר הרב? [באיש הפשוט שחשב שאינו ראוי וכוונתו בשופר להתעורר לחזור בתשובה ושה' ישמע את תפילתו]
- האם שווה להתפלל את תפילת הסליחות תוך כדי שאתה מתגאה ומפריע לכל בני ביתך? [סיפרנו את מה שסיפר ר' ישראל מסלנט לתלמידיו על גביר שהיה קם לסליחות והשפחה היתה צריכה לקום לפניו כדי לחמם את הבית וכו'. מאידך, הדגשנו את החיובי, כיצד הוא היה צריך לנהוג?]

יום כיפור

- לפני יום כיפור צריך לבקש סליחה. מדוע אנשים לא רצו לסלוח לדני? [ספרנו: סליחה מהלב של הסופרת דבורה עומר].

- לקראת יום כיפור עסקנו בעבודת הכה"ג. הילדים יכולים לספר בעזרת החוברת שצבעו. המורה איילת סיפרה על ספר יונה.
- מי נבחר להיות כהן גדול? [ת"ח, בעל לב טוב, אוהב שלום ורודף שלום...]
- כמה ימים לפני יום כיפור יוצא הכהן מביתו? [7].
- מי הגיע אליו להזמין לעבודה החשובה? [המלך].
- לפני שביקש סליחה על כל עם ישראל, היה צריך לבקש סליחה על _____ [חטאים של עצמו] ולכן הקריב בהתחלה _____ [פר לחטאת].
- כשהעם היו שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול, מה היו עושים? [משתחווים על הארץ].
- איזה נס גדול נעשה שם? [עומדים צופים ומשתחווים רווחים].
- היכן נמצא העזאזל? [במדבר].
- מדוע שמחו כולם כאשר הכהן הגדול יצא בשלום? [שהתכפרו עוונות עם ישראל].
- הרב ציון טויל והרב מנחם לב חיזקו אותנו והשמיעו בפני כיתות א-ג דברי חיזוק לקראת יום כיפור. תודה להם.
- למדנו על עבודת הכהן הגדול אשר באהבתו – דואג לכל ישראל ומתפלל עבורם. למדנו זאת בעזרת חברותות מכתה ו' בנים. (כל כיתה בוגרת חנכה כיתה צעירה).
- איזה תכונות היו צריכות להיות לכהן הגדול?
- למה רומז החלבנה שריחו רע (אחד מסממני הקטורת)? [שאפילו רשעים שבישראל – יש בהם דברים טובים, וכשהם מאוחדים יש לכולם ריח טוב].
- מה קרה לחוט האדום כאשר התכפרו עוונות עם ישראל? [הפך ללבן].

הקדמה בעניין חשיבות החזרה בבית

ב"ה, בשעה טובה, התחילה שנת הלימודים. אנו מתפללים שנצליח לשמור על התמימות, על המידות הטובות, על אהבת התורה, ועל יראת השמיים של ילדינו, ונצליח אף לשכלל ולהוסיף כמה שיותר. לימוד התורה בגיל הרך הינו הלימוד המרכזי אשר מעצב את דמותו של הילד הרך, מעורר בו את הטוב והיושר הטבעיים שלו ופועל על הילד שינוי ושיפור מתמיד. בלימוד התורה של הילד (בכל מקום שכתוב בלשון זכר זה רק מטעמי נוחות, ואמור גם לבנות היקרות) אנו מודעים לכך שאנו קובעים בו את היסודות שילוו אותו לכל חייו להיות אדם נאמן לעצמו ולחברה כולה.

על מנת שהלימוד יפעל על הילד חשוב מאוד שהילד יקבל גם בבית הספר וגם בבית את היחס המתאים ללימוד התורה. יחס של כבוד ושמחה בלימוד. אנו משתדלים לעדכן את ההורים בנלמד לאורך כל השנה ומעודדים את הילדים לחזור עם ההורים. חזרה זו אינה חזרה מתוך לחץ ואינה 'מבחן' שהורה עושה לבנו אלא שמחה של הורה לשמוע מה למד בנו השבוע, כיצד נבנתה האישיות שלו השבוע. שיתוף פעולה כזה עשוי לגרום שהלימוד אכן יפעל על נפש הילד להיות טוב וישר.

אבקש מאוד לשמור על דפי הקשר באופן מסודר בקלסר, על מנת שהם יוכלו לשמש אותנו לחזרות לאורך כל השנה.

סיכום נקודות משיעור של הרב יורם אליהו (סוכם ע"י הרב חנן)

- מערך השיעורים לחודש אלול
- הרב יעקב לבנון תמיד דיבר על האוירה שהיתה לו באלול. הגמ' אומרת שבט"ו באב פסקו עצים למערכה, ומוסיפה הגמ' אם כן יש זמן לעסוק בתורה ודלא מוסיף יסיף. במאה שערים נכנסו כולם לבתי המדרש, סגרו את החנויות וכו' ועסקו בתורה. תקיעת השופר של אלול כבר פגשה אנשים שנמצאים בתהליך.
- למה תוקעים בשופר בחודש אלול ?
- (רמח"ל "דרך ה'" עמוד 160 יש סגולה מיוחדת בחגים שכל שנה באותו זמן חוזר אותו אור מעין האור הראשון, כדי שתוכל לקלוט את אותו אור עליון עליך לעשות את האמצעים הללו – המצוות של החג, שהם יביאוך לאותו אור)
- טור הלכות ר"ה סימן תקפ"א, 40 יום אמצעיים היו קשים משה התפלל והקב"ה לא רצה לשמוע אותו, בל' אב אמר ה' למשה עלה אלי ההרה, - "יש על מה לדבר..."
- ר' יעקב אומר: לא לדבר עם הילדים כמו איזה מרצה..., אלא לבא עם האלול שלך, עם עבודת ה' שלך.
- "חיי אדם" - כלל קלה סעיף א', כל הימים שהיה משה בהר התעוררו ישראל לתשובה בתענית וכו'. ובאהבת ה' את ישראל אלו ימי רצון בכל שנה ושנה, ("המלך בשדה") ר' יעקב: אפשר לספר את חטא העגל בשני שיעורים, ולדבר על תשובתם של ישראל. ר' יעקב אמר בשם ר' אברום שפירא, ה"חפץ חיים" בשבת מברכים של חודש אלול ברגע ששמע את החזן מוציא מפיו - "אלול" – כבר נכנס לחרדת הדין.
- אנו באים מבית המדרש ונותנים לילדים את התחושה שמדובר בשנה חדשה בהתחלה חדשה.
- תשובה – הדבר הראשון חיזוק בלימוד התורה.
- שיעור 5 - סיפור על ה"אור שמח".
- צריך לספר סיפורים שקשורים לעולמם של הילדים.
- תפילה
- צדקה – זה לא דוקא קופת צדקה, אלא כל עשייה של גמ"ח ועשיית טוב.
- חיים ולדר – ילדים בעקבות העבר, סיפור "החשודים".
- ר' יעקב סובר שיש בעיה עם סיפורים עם שלילה, כדוגמת יוסי וגברת לוי הזקנה, זה נותן כל מיני "רעיונות" לילדים. (ולא חשש שנציג את עשו כדוב "הלעיטני נא...") שילד ידבר כך אל אמו). ר' ישראל מסלנט על הגביר שקם לסליחות ועושה הרבה עוולות בדרך. יש לחזור שוב על הסיפור ולספר על המצב המתוקן. יש להודות לעובדי הנקיון וכו'.
- סיפור "כבוד הבריות" על האיש המכוער, ר' יעקב הורה לספר סיפור זה, ולא חשש שמא נזלזל בת"ח. יש פה את כל שלבי התשובה. (קורא שגם אנחנו חטאנו, צעקנו על ילד שלא בצדק ... צריך לבקש סליחה).
- הערה של ירון ראובן, ילד שעבר עבירה לפעמים חרב עליו עולמו, וסיפור כזה נותן לו סיכוי לתשובה.
- החיד"א מריח טבק. החיד"א התארח בתורכיה וכמנהגו הריח טבק. עלה על יצועו ושם לב שהטבק איננו איתו. ירד ממיטתו חזר לבית מארחיו דפק בדלת וביקש את הטבק. לאחר מכן הזדעזע ממעשיו שלו עצמו
- ניתן לספר על ר' זלמ"ה מוולוז'ין פירותיך הם דמאי.